Wnoszący petycję:

Sebastian Adamowicz

Wnoszę petycję o zastąpienie w art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wyrazu "unieważnione" wyrazami "może być stwierdzona ich nieważność".

Zmiana służy uporządkowaniu ustawy. Kodeks postępowania administracyjnego przewiduje stwierdzenie nieważności decyzji, które jest deklaratywne, natomiast unieważnienie decyzji byłoby konstytutywne.

Wyrażam zgodę na ujawnienie imienia i nazwiska. Proszę o odpowiedź tylko drogą elektroniczną.

Z poważaniem

Sebastian Adamowicz

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

DUS-III.055.2.2025.JŻ
Warszawa /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Sebastian Adamowicz

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, działając na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) zawiadamia, że indywidualna petycja z dnia 10 stycznia 2025 r., w sprawie zmian w art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - **została rozpatrzona negatywnie.**

U z a s a d n i e n i e

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 83a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 350), dalej „u.s.u.s.". - decyzje ostateczne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (zwanego dalej „Zakładem"), od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.

Przedmiotem petycji uczyniono kwestię zastąpienia w treści przywołanego powyżej przepisu, wyrazu *„unieważnione"* - wyrazami *„może być stwierdzona ich nieważność"*.

W opinii wnoszącego petycję taka zmiana brzmienia przepisu służy uporządkowaniu ustawy. Dodatkowo, Kodeks postępowania administracyjnego przewiduje stwierdzenie nieważności decyzji, które jest deklaratywne, natomiast unieważnienie decyzji byłoby konstytutywne, co zdaniem wnoszącego petycję - przemawia za zmianą brzmienia art. 83a ust. 2 u.s.u.s.

W tym kontekście wskazać należy na art. 156 § 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572), dalej „k.p.a.". Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu, Organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która: wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości; wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa; dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną albo sprawy, którą załatwiono milcząco; została skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie; była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały; w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą; zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa.

Przywołany powyżej przepis k.p.a., odnoszący się do przyczyn stwierdzenia nieważności decyzji - istotnie zawiera w swej treści zdanie Organ „stwierdza nieważność decyzji". *Ergo* odmiennie niż ma to miejsce w zakwestionowanej treści przepisu art. 83a ust. 2 u.s.u.s.

tel. 222-500-108
info@mrips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Zarazem należy dostrzec, iż treść przepisu art. 83 ust. 1 ustawy u.s.u.s., zawiera otwarty katalog spraw, w jakich Zakład (organ rentowy) wydaje decyzje w indywidualnym zakresie. Są to, w szczególności, sprawy dotyczące: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych; ustalania płatnika składek; przebiegu ubezpieczeń; ustalania wymiaru składek i ich poboru, a także umarzania należności z tytułu składek; ustalania wymiaru składek na Fundusz Emerytur Pomostowych i ich poboru, a także umarzania należności z tytułu tych składek; ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych; wymiaru świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Jednocześnie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są przedmiotem odpowiednich regulacji Kodeksu postępowania administracyjnego (k.p.a).

Zgodnie z art. 180 § 2 k.p.a., za takie sprawy należy uznać: sprawy wynikające z przepisów o ubezpieczeniach społecznych, o zaopatrzeniach emerytalnych i rentowych, o funduszu alimentacyjnym, a także sprawy wynikające z przepisów o innych świadczeniach wypłacanych z funduszów przeznaczonych na ubezpieczenia społeczne.

Organ rentowy wykonując zatem swoje podstawowe zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych, posługuje się - środkami prawnymi właściwymi organom administracji publicznej, ponieważ wydaje decyzje administracyjnoprawne w indywidualnych sprawach (na mocy art. 66 ust. 4 ustawy u.s.u.s.[1]).

Dalej, zgodnie z art. 180 § 1 k.p.a., w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy kodeksu (Kodeksu postępowania administracyjnego), chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach.

Według przepisu art. 123 u.s.u.s., w sprawach uregulowanych ustawą stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Z analizy powyższych uregulowań wynika, że przepisy o ubezpieczeniach społecznych mają pierwszeństwo przed przepisami k.p.a., o tyle, o ile zawierają odrębności w stosunku do uregulowań zamieszczonych w kodeksie (tzw. zasada posiłkowego stosowania k.p.a.).

Niewątpliwie przepisem szczególnym wobec regulacji kodeksowej jest art. 83 ust. 2 u.s.u.s. Przepis szczególny, który przewiduje, że od decyzji w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (dalej „k.p.c.")[2].

Oznacza to, że w ustawie u.s.u.s. została przyjęta naczelna zasada stanowiąca, iż sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych podlegają rozpoznaniu i rozstrzygnięciu w trybie postępowania administracyjnego, a weryfikacja podjętych w tym zakresie decyzji następuje w drodze postępowania sądowego. Stosownie do reguł określonych w k.p.c., tj. przez właściwy sąd powszechny (sąd pracy i ubezpieczeń społecznych). Wyjątki od ww. trybu zaskarżania decyzji Organu rentowego zostały wymienione w art. 83 ust. 4 u.s.u.s.

Na mocy art. 83a u.s.u.s., ustawodawca wprowadził do systemu prawnego możliwość dokonania weryfikacji istniejących w obrocie prawnym ostatecznych decyzji ZUS.

---

[1] Zgodnie z treści przywołanego przepisu w zakresie prowadzonej działalności, o której mowa w art. 68–71 u.s.u.s., Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przysługują środki prawne właściwe organom administracji państwowej.
[2] Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568).

Zgodnie z treścią art. 83a ust. 1 ustawy u.s.u.s., prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub „z urzędu", jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

Z punktu widzenia prawa materialnego przywołany przepis daję gwarancję umożliwiającą wyeliminowanie wadliwych decyzji w wyniku pojawienia się nowych dowodów lub okoliczności, które nie były znane Zakładowi w chwili wydawania rozstrzygnięcia w sprawie.

Zakwestionowana przez wnoszącego petycję i przewidziana w art. 83a ust. 2 u.s.u.s. możliwość zmiany, uchylenia lub unieważnienia przez ZUS „z urzędu" decyzji ostatecznych, od których nie zostało wniesione odwołanie na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego - odnosi się do art. 154 k.p.a.[3], art. 155 k.p.a.[4], oraz art. 156 k.p.a. (stwierdzenie nieważności decyzji).

Z tego względu, ubezpieczony nie może doprowadzić do weryfikacji decyzji, gdyż w przypadku wydania przez Organ rentowy, na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy u.s.u.s. decyzji odmawiającej wszczęcia postępowania - ubezpieczonemu przysługuje odwołanie do sądu.

W przedstawionej petycji należy także odwołać się do orzecznictwa sądowego.

W kluczowej uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (OSNP 2011 nr 17-18, poz. 233), mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy stwierdził, że od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) wydanej na podstawie art. 83a ust. 2 u.s.u.s. w przedmiocie nieważności decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Użyte przez ustawodawcę sformułowanie „unieważnione" w treści przepisu art. 83a ust. 2 u.s.u.s. jest zatem zgodne z zasadami prawa ubezpieczeń społecznych, gdzie decyzje ZUS są deklaratoryjne tj. stwierdzające stan, który zaistniał z mocy prawa.

Innymi słowy decyzje ostateczne ZUS (Organu rentowego), od których nie wniesiono odwołania, mogą być uchylone, zmienione lub unieważnione jedynie „z urzędu", a nie jak postuluje się w przedmiotowej petycji - na wniosek strony. Za taką koncepcją opowiedziano się również w uchwale Sądu Najwyższego z 9 czerwca 2016 r., sygn. akt UZP 816, w której to zaznaczono, że stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje z mocy samego prawa, a to oznacza, że na jego powstanie, ustanie oraz zmianę nie ma żadnego wpływu wola stron. Co jednak najważniejsze, Sąd zwrócił uwagę, że decyzja wydawana przez ZUS na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma charakter deklaratoryjny, a więc potwierdza pewne zdarzenie prawne, które zaistniało z mocy samego prawa.

---

[3] Decyzja ostateczna, na mocy której żadna ze stron nie nabyła prawa, może być w każdym czasie uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.

[4] Decyzja ostateczna, na mocy której strona nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchyleniu lub zmianie takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony.

Wykładnia logiczno-językowa art. 83a ust. 2 ustawy u.s.u.s. nie przemawia za postulowaną w petycji zmianą treści tego przepisu i wprowadzenia innego (wydawałoby się zamiennego) sformułowania „może być stwierdzona ich nieważność". Niedopuszczalne jest bowiem takie ustalenie znaczenia przepisu art. 83a ust. 2 ustawy u.s.u.s., przy którym zwrot „unieważnione" traktowany byłby jako niewłaściwy. Szczególnie w kontekście decyzji ostatecznych dotyczących spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których - na omawianej podstawie prawnej - postępowanie „z urzędu" wszczyna Organ rentowy.

P o u c z e n i e

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku
Eliza Wiśniewska
Dyrektor
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/